

לקראת האסון

הרגשת החרדה אחוז בי ביום הבחירות. בשעות שלאחר הצהריים. הרגשה שתומה, אך חזקה ומוחשית. לפתע ידעתי בלחוב בצפון תל-אביב, כשאני מתבונן בהיסחיה רדעת במרחש סביבי. הי חושם שלי קלטו רשמים ועיבדו אותם ב- תהליך בלתי-מודע. פיתאום הם העבירו אל מרכז תודעתי רושם מרכזי אחד. הרחוב היה שקט. שקט מדי. לא היתה כימעט תנועה. מכוניות, שנשאו את השלטים של הליכוד, עסקו במלאכתן. בשקט תכליתי. לא נראו רחוב שום מכרזות שנסאו מודעות של רשימות אחרות. תתייחסו אותה לי משהו. המוח תירגם לי את המסר. מסר שעמד לנגד עיני. בבהירות גמורה. כאילו קראתי שחור על גבי לבן:

„בימים שקטים כאזה נעשו הי מהפכות הגדולות בתולדות העי מים.“

„לא ברעש המבויים של סרט הוליוודי, ולא בדראמה המרגשת של רומאן היסטורי. אלא בשקט פרואזי. אילו בהיסחיה רדעת. היום קורה משהו.“

נפילת ויימאר

איך נשלה את עצמנו. מה שאירע ביום שלישי זה, ה-17 במאי 1977, הוא מה- סכה בתולדות עם ישראל.

המהפכה הגדולה ביותר מאז קום המדינה. אולי מאז חורבן בית שני.

אין זה „מהפך“ פרלמנטרי קטן או גדול. אין אלה חילופי-שילטון שיגרתיים, מן הר סוג המקובל במדינות דמוקרטיות רבות. זוהי מהפכה אמיתית. לא פחות גדולה מאשר מהפכת אוקטובר ברוסיה, נפילת הרפובליקה הוויימאריט בגרמניה, המיצע לעבר רומא באיטליה.

האירוע שהוליד את ברית-המועצות לא היה אלא התכשורת קטנה ליד ארמון בלתי-חשוב בפטרסבורג. המיצע של בעלי החולצות-השחרות באיטליה היה הצגה כימעט היתולית. המישטר של ויימאר נפל בסדרה של בחירות חופשיות.

המוני ישראל בילו ביום השלישי על שפתיים, התחממו ביום המסיני נעים, יצאו לבלות בחיק הטבע או לשחק קלפים. הם מילאו את חובתם האורחית ליד הקלפי בדרך לחוף, או לביקור אצל ידידים.

הם לא היו מודעים לכך שהם משתתפים במעשה, שירשם כי ספרי היסטוריה. אבל הם עשו זאת. המניעים של כל

איש ואשה מהם אינם חשובים. חשובה רק התוצאה.

תוצאה נוראה.

„העולם כולו נגדנו“

בבוקר שלמחרת היום, תחת רושם המאורע, בלא המרחק הדרוש כדי לקבל פרספקטיבה היסטורית, רב הפיתוי לתלות את קולרי-האשמה בפרט זה או אחר. אפשר להאשים את אנשי היסחיה-ציבור, שניהלו מערכת-בחירות מבחילה בחוסר-התחנן שלה, שהעלימו מעיני הציבור את

ההכרעות האמיתיות שעמדו לפניו. אפשר לשחף באישום זה את העיתונאים ואנשי כלי-התיקשות, שעורו בכל כוחם „חסר-האחריות ליצירת אקלים זה.“

ביגלם הכריע הציבור כפי שי הכריע, מכילי להבין מה הוא מכי ריע.

אפשר לשעון כי בכל אשם שימעון פרס, שהסכים לעריכת העימות הטלוויזיוני עם מנחם בגין. בעימות זה ניתן לבגין להפגין מתינות מכובדת, ולהוכיח שאין כימעט הגבל בינו ובין המנהיג הנבחר של מיפ-לגתי-העבודה. לא היה קשה לציבור הבוחרים להחליט מי מבין השתיים רציני יותר, כן יותר, אמין יותר.

המפלות, שהפכה „מאבק צמוד“ לניצחון מוחץ של הליכוד, אירעה בימים האחרונים ממש, כפי שי העידו הסקרים.

אפשר לאמר כי פרס המיסכן לא היה מסוגל לשנות דבר לכאן או לכאן, שהוא בעל מישקל-נוצה בהשוואה למשקלות שי הונחו על כפות המאזניים. לוי אשכול פתח את הממשלה לפני הליכוד, כאשר הקים את ממשלת-הליכוד-הלאומי והשאיר אותה על כנה אחרי מילחמת ששת-הימים, חרף אזהרותינו. גולדה מאיר העניקה למנחם בגין את תווית המכובדת הממלכתית, ו- העלתה אותו על נס.

אפשר לקבוע כי מיפלגת-העבודה עצמה אשמה בכל. שמסרה את השילטון במדינה מתוך איוולת, מי מתוך נאיביות, מי מתוך ציניות, מי מתוך תאוות שילטון ובצע. אפשר לקבוע כי מיפלגת-העבודה עצמה אשמה בכל. שמסרה את השילטון במדינה לידי הליכוד על מגש של מחדלים. שחיסלה במורידה את האמונה בשלום, בצדק חבר

רתי, במדיניות שפויה, בדעת-הקהל הי עולמית.

כאשר המערך עצמו הטיף כמי שך תריסר שנים, בעזרת כל כלי התיקשות, ש„העולם כולו נגדי נו“ ש„אין עם מי לדבר“, שהשובי תום הם „פושעים וחללים“, שהי התנהלויות ררושות לביטחון המי דינה — הוא פילס את הדרך לפני הגוף האחד במדינה שגילם בכך ישותו את המסקנות הנובעות מי קביעות אלה.

כל אלה הן האשמות נכונות. אך הן

מאת אורי אבנרי

מתגמדות לעומת גודל התהליך שהוליד מהפכה זו. הסיבות עמוקות הרבה יותר.

„העסק מחכר“

דעת הייסטוריונים המוסמכים בי יותר, לא פרצה המהפכה הצרפתית הי גדולה ביגלל כוחם של הגופים שחוללו אותה, אלא ביגלל ההתמוטטות הפנימית של „המישטר הישן“ המלכותי.

הוא הדין לגבי הרפובליקה של ויימאר. היא נרקבה מבפנים. כוחות-הימין רק נתנו את הדחיפה האחרונה לקירות שטמו ליפול. **אין כדאי שמזי של ספק שאותו הדבר קרה לרפובליקה המפא-יית.** אמרתי זאת לפני כמה שבועות, כאשר ניסיתי לנתח את הסיבות שאפשרו את הצלחתו המפתיעה של גוף טפילי כמו ד-ש. הנחתי היתה כי תנועת-העבודה מתמוטטת בתהליך איטי והדרגתי, שלא ניתן לעצרו. אולי כדאי לחזור על הדברים מילה בי מילה, כפי שהופיע במאמרי „צי הפירא טים“, בסידרה „אלוהים לשילטון בחרתנו“, לפני חודשיים בדיוק. (העולם הזה 2063, מ'01 16.3.77).

הנה הדברים:

מזה 44 שנים שולטת ביישוב ובמדינה תנועה פוליטית אחת: תנועת-העבודה הי סוציאלי-דמוקרטית שנקראה פעם מפא-י ושנינתה את שמה למיפלגת-העבודה. הי תה זו תנועה היסטורית, בעלת שורשים עמוקים בקרקע הארץ מאז ימי העלייה השנייה, בראשית המאה. היא הנהיגה את התהליך שהביא להקמת המדינה, ניצחה על מלאכת-ההקמה עצמה והטביעה את חותמה על שנותיה הראשונות. מפא-י היתה מיפלגה גדולה, חזקה ו- סמכותית. היא סיפקה ליישוב ולמדינה מנהיגות רבת-עוצמה, בדמותם של דויד בן-גוריון וחרבריו, ומערכת של מושגים וערכים. רבים שנאוה, והציבור מעולם לא העניק לה רוב מוחלט. אך איש לא סיקפק בעצם יכולתה להנהיג.

מפא-י היסטורית זו שרוייה בתהליך של התפוררות. איש אינו יכול לקבוע בוודאות מה גורם למיפלגה גדולה לאבד את כושר השילטון, את האחדות הבסיסית, את הלהט הרעיוני, את הביטחון-העצמי. ייתכן שוהי תופעה קולקטיבית, הדומה לתהליך הודקי גותו של אדם. ייתכן שמיפלגה, שנולדה במציאות מסוימת ושמצאה פיתרונות לי אתגריה, שוב אינה מסוגלת להשתנות בי התמדה, להסתגל למציאות חדשה, למצוא תשובות לאתגרים חדשים.

כך או כך, מיפלגת-העבודה מתפוררת באיטיות ובהתדמה.

מתי התחיל תהליך זה? אולם עם פריי שתו של בן-גוריון. אולי עוד לפני-כן, כאשר בן-גוריון עצמו התרחק מן המציאות, והקיף את עצמו בנערי-הצחצח בעלי איכות נחותה.

על כל פנים, אין זה תהליך פיתאומי, דרמאטי. זהו תהליך מתמשך, איטי מאד. אחרי בן-גוריון בא אשכול, אחרי אשכול — גולדה, אחרי גולדה — רבין. אשכול פעל בכוח התאוה של קודמו. גולדה סיפקה למדינה מנהיגות הסגנות, שנראתה חזקה מבחון אך היתה חלולה מבפנים. סרטן הריקבון וההסתאבות פשט בגוף

המיפלגה בימתי, רבין, הירוש, קיבל לידיו מיפלגה שסועה, עייפה, בלתי-מתפקדת. העבודה המיפלגתית לא עניינה אותו. הוא לא היה מסוגל לספק לה מנהיגות. יריבו העיקרי, עסקן מיפלגתי מדרגה שנייה, מתאים לתפקיד פחות ממנו. התהליך אינו קשור כאישיות זו או אחרת. להיפך: **עצם עזיבתם של לא-מנהיגים לצמרת הוא סימני טום של המוצב המחמיר והודק.**

התפרקותו של מישטר, שסיפק מנהיגות במשך שני דורות, היא בהכרח תהליך מכאיב, מדכא, מפחיד. יש לו אלף ואחד סימנים.

באין מנהיגות, נוצר חלל ריק, אין סמ-כות המסוגלת לגבש פיתרונות חדשים לי בעיות חדשות, ולשכנע את הציבור לאמץ לעצמו פיתרונות אלה. אין מי שיספק להמוני הציבור מוטיבציה רעיונית וריגרי שית לאמץ-יתר, לנכונות להקריב קורי בנות, לוותר על חומרות עקרה. בהדרגה פושטת התחושה כי „העסק מתפרק.“

מיאסד גוסס

עיך כן הדברים שכתבתי לפני חודי שיים, כאשר רשמתי אותם, לא עלה על דעתי שהתהליך יהיה כה מהיר. האמנתי כי מיפלגת-העבודה תוכל להחזיק מעמד עוד קבוציה אחת. ייתכן כי פרשות יצחק רבין ואבא אבן, ועלייתו של שימעון פרס, האיצו את התהליך.

כמה אנשים בעלי-מחשבה, בתוך מיפ-י לגת-העבודה עצמה, היו שותפים לניתוח זה. לפני שבועיים שוחחתי עם אחד האני שים הבולטים, שניהלו את מדיניות המערך לקראת הבחירות. הוא אמר לי **ביאוש עמוק: „ייתכן שמיפלגה זו כבר אינה מסוגלת לשלוט. היא איבדה את יצריה-הקיום-העצמי. אין היא מסוגלת אף להתגונן, כפי שעושה אדם נרמדי, כשניתכות עליו המהלוק מות. אולי מניע זה לרדת.“**

אותו איש לא חלם על התוצאה, כפי שנתקבלה ביום-הבחירות. גם הוא סבר כי יושג שיויון בין המערך והליכוד. אולם החושים שלו לא היטעו אותו. **מפא-י גוססת. שום כוח בעולם לא יציל אותה מגסיסה זו.**

הדיבורים על „החלמה“ הם פאתטיים, כמו הדיבורים המושמעים באוזני של חור לה-סרטן כדי להנעים לו את הסוף. מפא-י לא תחלים, אם תשב כמה שנים באופור יוציה. להיפך, הדבר עוד יחיש את התהי פרקות הפנימית, כי מה שאירע לה השבוע אינו התקף של קדחת חולפת, וגם לא תאונת-עבודה מצערת.

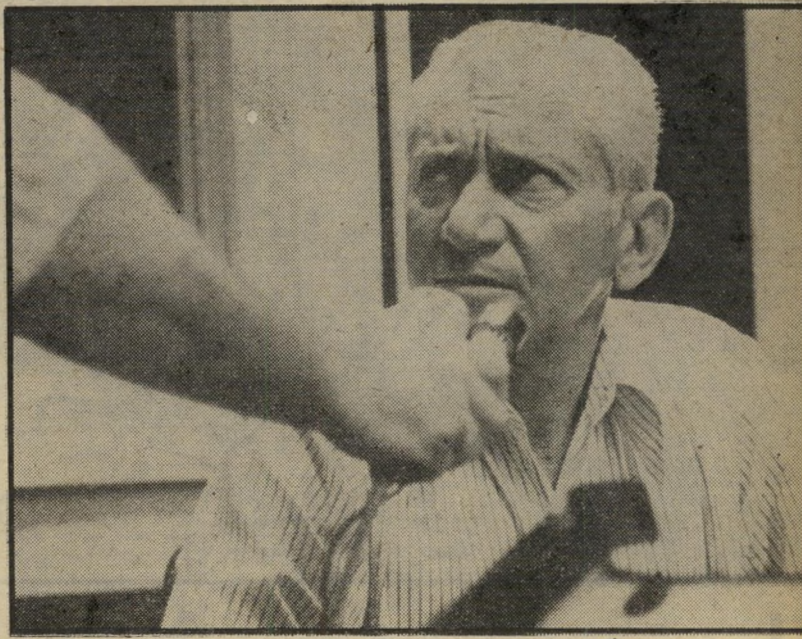
מה שאירע השבוע הוא תוצאה בלתי-נמנעת של התפרקות פניי מית של מישטר, של מיפלגתו הי מרכזית, של מימסד שחחזק כי שיקטון במשך שני דורות.

הספירה לאחור

אולם זהו רק חצי ההסבר למהפכה שאירעה השבוע. אין ספק שהשילטון נשטט מידה המדול-דלות של מיפלגת-העבודה הגוועת. אך יכול היה להיות ספק לגבי זהות הירושים. **מדוע נפלה הירוש בידו הדיי כור, ולא בידו ד-ש?**

מי שעקב אחרי הבעות-הפנים המדוכאות, המיואשות כימעט, של ראשי ד-ש ברגע ניצחונם, חש כי הם הבינו מה מתרחש. ניצחונם היה ניצחון-פירוחוס, ניצחון שהוא תבוסה. ההיסטוריה חלפה על פניהם. התהליך לא נעץ צר לידם, ליד הפרזטקציונרים של המימסד הישן שרצו להיבנות מי חורבנו. הוא המשיך והגיע אז הי דיבור.

מדוע? אין ספק שהעם הענה את הדיי כור, מפני שמנחם בגין מבטא את האקלים הרחני שלו, את מאווייה, את השקפת-עולמו.

בר-לב, ממטה המערך, מגיב על המפלה